



WWW.UNI
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

БР. 23. У СОМБОРУ 1. ДЕЦЕМБРА 1880. ГОД. XII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 1. и 15. у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Донеси и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

НОВИ ДОБРОТВОР СРБСКЕ НАРОДНЕ ШКОЛЕ.

Ртлични добротвор народни, поштовани у целом србству старина Атанасије Герески, који је недавно основао уз новосадеку србску гимназију „благодјејаније“ за прихрањивање сиромашних а добрих ученика и који је заједно са покојном побожном супругом својом многе цркве србске богатим даровима украсио, учинио је ових дана онет једну велику задушбину у месту Черевићу, где се родио и где сада проводи дане живота свога.

Као што нам „Застава“ јавља честити овај старина кунио је 25. октобра сгоднo сготовљену и нуждним просторијама снабдевену кућу у сред Черевића за 2300 ф. и поклонио ју је одмах православној србској црквеној обштини черевићкој на корист србске вероисповедне школе.

Знатне су речи врлога овог добротвора, које је рекао изасланству местног школског одбора, кад му се ово преко вође свога родољубивог свештеника Јована Максимовића на поклопу том захвалило. Речи те карактеришу најбоље смерног и родољубивог добротвора. С тога их и ми овде наводимо. Он рече: „Хвала вам на почаст! Верујте, да не чиним за то, да ми се част чини, већ што се сећам, да је овде моја колевка била, и што вас љубим, као децу мојих савременика,

желећ се одужити месту где сам рођен, а у једно и подпомоћи вас, да нашу милу народност и књигу чувате и да све чвршћи у том чувању budete! Примите од купљене за вас куће кључеве и држите је у добром реду, пак што пре отворите вероисповедну школу!“

Ове речи вечног спомена ради увршћујемо и ми, са жељом, да их помњиво читају учитељи србски и старешине школске по свима крајевима, где се србска реч говори, па нека од учитеља и школских старешина школска дечица чују за новог добротвора народне школе, и нека се у црквама, у општинама и у зборовима србским на углед ставља ово родољубиво дело Атанасија Гереског, па ће се у сваком србском месту наћи добротвора, који ће се по примеру Герескога, заузимати за одржавање србске вероисповедне школе, и па њено издржавање и процветање жртве прилагати.

Сад је томе време! Школа нам је нокрај цркве најнужднија у свакоме месту. Цркве имају своје закладе, а које немају, ипак су обезбеђене, докгод има православног србског народа у месту. Али народне вероисповедне школе наше слабо где имају својих заклада и у многим пределима, где народ наш живи, школе су му против воље његове покомунаљене. С тога су нам сада од потребе у сваком месту добротвори, који ће оснивати закладе за србске вероисповедне школе, да нам се ове у супрот сваког насртаја одржати и напредовати могу.

Живио на многа љета нови добротвор србске народне школе; узор православног Србина и ваљаног србског трговца и грађанина!

Дај Боже, да се на овај светли и родољубиви пример Атанасија Гереског угледају и други Срби, које је Бог земаљским богатством обдарио!



WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ИЗВОД ИЗ ИЗВЕШТАЈА ГЛ. ШКОЛСКОГ РЕФЕ-
РЕНТА О УЧИТЕЉСКИМ ШКОЛАМА.

(Свршетак.)

Још имам у погледу испита следећуће предлоге :
Да се писмени испити сврше 15 дана пре усменог, да приправницима ово последње 15 дана остане само на то, да се за усмене испите спремају, и да их у том испиту не прекида; да се на испити за учитељско оспособљење питају и предмети из I. и II. разреда, у колико се не садрже у предметима III. разреда; — да се за све предмете вуку тезе, и да су у њима главнија питања, што требају за учитеље, не оно, што морају знати они, који желе да се приме у препарандију; — да сви они, који добију дозволу да учитељски испит полагају, пре тога морају пријемни испит полагати и поднети књиге, по којима су се спремали и тек онда да се пуне на јавни испит; — најпоследње при испиту самом да чланови испитне комисије имају у попису ових, који ће се испитивати и оцене њихове, и да имају дотичне књиге или рукописе пред собом означене са бројевима од теза.

Према оном, што је у допуну наука наведено имају и испитне тезе да се допуне; и: у тезе из науке хришћанске да уђе по 1 питање из етике или моралне; и у више теза да уђе по 1 питање из историје српске цркве и цркве хришћанске, и по 1 о дужностима учитеља у цркви и о манана истих у служби црквеној; — у тезе из црквеног појања, које да су засебно за приправнице, да уђе више питања и да текст не само разумеју него и на изузет знају; — у тезе из педагогије да уђе осим питања о дужностима учитеља у школи и ван школе и о дужностима родитеља према школи, још и о манана учитеља и родитеља у овом погледу, и у више теза да уђу питања о писарским дужностима учитеља и о држању архиве

школске. И ове тезе да су башка за приправнице, и ове да уђу питања тичући се више женског живота, о васпитању, науци, друштвеном стању женскиња, о школама женским, забавиштима, о дужностима и ма-нама учитељица и о недељној школи; — у тезе из језика српског да уђе у сваку по 1 прича, коју има до-тични да приповеди онако, како ће имати деци да при-поведи, и по 1 песма да је на изуст изговори, и по 1 морална изрека или цитат из светог писма, да се сведе у свезу са сроднима, по 1 загонетка да се решава осим других питања, која у ове тезе долазе; — у тезе ра-чунске да уђе по једно питање и рачун из општинског и народног живота; — у тезе из антропологије да уђу с питањима из дијететике и питања из школске хиги-јене и ове тезе да се оделе за приправнице, па у ове да уђу и питања о неговању болесника; — исто тако да се оделе и тезе од природних наука и економије за приправнике и приправнице, и према томе да уђе по једно питање из зоологије, ботанике или минерало-гије, и 1 питање из физике или хемије и из економије, како се које већма тиче мушког или женског живота; — у тезе из земљописа и историје да уђе осим дру-гих и по 1 из математичног и физикалног земљописа, и по 1 из културне историје; — најпосле, да се уведу тезе из црквеног хармоничног појања у два гласа и у ове да уђу и оне друге песмице школске за певање; и да се уведу тезе из гимнастике, и у њих да уђе по 1 питање из теорије, и од свију ових врсти игара по 1, и да се пази на називе.

У погледу ученика предлажем: Ма да се при-правницама закрађује и силовито пиће и пушење, опет крадом и пију и пуше, и како сад пушење и међу де-цом у основној школи узима мах, то морам да пред-ложим, да се особито на оне приправнике строго пази, који народне стипендије уживају, нека се бар за то време док се за народне учитеље спремају помоћу на-

родних стипендија од истих страсти уздржавају и привикну на уздржање. Зато да се при раздавању народних стипендија на то пази и у ноту узима, и да им се на почетку школске године то објави.

Најпосле у погледу учила: Осим физикалних апарата пужни су за обе школе још и кућарски апарати, да их приправнице познају и њима се служити науче; осим шиваће и плетаће машине, по 1 парни котао за прање рубља и ново прањско корито, и справе за цеђење, рољање и сушење рубља, 1 парни лонац за кување, 1 огњиштанце петролејско и за ово два-три најглавнија суда, апарат за чишћење пијаће воде и друге ситније справе; за то да се позову управе да се ради овог оброте и на одборе госпођа и друге добротворе, ако нема с друге стране, да се што више ових справа набави и то онаких, којима се олакшава рад у нашој кући и породици, и којом се већи трошак заштеди.

ИЗВОД ИЗ ИЗВЕШТАЈА ГЛ. ШКОЛСКОГ РЕФЕРЕНТА О ВИШИМ ДЕВ. ШКОЛАМА.

Све три више девојачке школе (у Панчеву, Новоме Саду и Сомбору) стоје у црквеним зградама, штета је само, што је ово све на пијацима и главним пролазима, где је највећа вика и прашина, и не може се на дворишту дићи парк, па да деца што више могу на пољу буду, ту да раде и да се играју, које је по ову децу врло важно, јер ове данашње многе и тешке науке и с тога много седење у затвореним собама прави децу ову као и ону у основ. школи све већма анемичну, и ако се око школа не дигну паркови, или воћњаци и вртови са сеницама, и не узради више гимнастике и ручна рада баштена и кућарска, а на школским собама не начине најјаче вентилације, сви родитељи ће, који буду на децу назвали, листом ове школе оставити.

Собе су школске доста велике и високе и по обичним пазорима добре, кад неби само у онаком жагору и пращини стојале, и кад би било бољег ваздуха, да у њих допире. Намештаји су доста добри и понајвише нови. И са училима су школе

прилично већ збринуте и сваке године се допуњује, које купом, које поклонима, међу којима их има врло знатних. Новосадека и панчевачка школа имају већ приличне библиотеке за своју потребу и добре мале природне збирке и физикални апарат, само је кућарских справа још врло мало.

За више девојачке школе имам следећуће предлоге: Пре свега да се позову општине, односно патронати и управе, да имају процветање ових школа, које су код нас још нове, на уму, и да помоћу придодатих им женских одбора све можно покушају, да ове најкорисније од свих школа и гласа у народу добију. Ово ће се знатно олакшати, ако буду патронати и управе држали главније немачке и друге листове тичући се и више девојачке школе и у опште женског живота. Тако су библиотеке за женскиње, које се имају набавити.

Код ових школа прва брига да буде здравље деце, јер-бо су деца ова по себи слабија а у најопаснијим годинама, где много седење највећма науди, особито у затвореним собама, у заштитеном ваздуху, што не само спречи развијање тела, које је у овим годинама најјаче, него отрује крв, које у овом развиту тела највише треба, те отуда и ова свуда мах преузимања анемија и слабост и бледоћа у женскиња, које се у школама развијају. За то да се препоручи општинама, да школе ове сместе у засебне зграде, са великим дворинштима, засађено дрвљем, воћем и сеницама, подаље од вике и прашине, да деца ова, кадгод погода допушта на пољу седе и уче и играју се; на школским собама да се удеси што боља вентилација, а управе да настоје, да се што више гимнастике ради и игара игра, и што више ради ручна рада у врту и у кући, и предавање гимнастике да се одмах преда учитељицама, а овима да се набаве потребне књиге и слике за ово.

Ручног рада у овој школи према телесној потреби ове деце врло је мало. Ово мало плетива, веза и шва није ни близу довољно за развијање тела у овим годинама. Зато се имају управе старати и настојати, да деца ова особито из старијих разреда уче помало рубље прати, тесто месити, у врту радити и други мало тежи домаћи рад. Желити је, да учитељице на овим школама имају и воде сопствен ма најмањи али примерни домазлук, да ученице и те и друге домаће радње у њих воде; и имају управе са учитељицама настојавати да деца то и код својих родитеља раде и у кућама где су на стану.

Нужно је даље, да се позову општине да се с одборима постарају, и нађу врт и вешта вртара да се деца с радњама



WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

У врту практично упознају, да свака ученица добије своју леју, и да има своје сандучиће и лонце, да свака сама научи земљу спремити, семе посејати и расадити, сама плевити и заливати и ђубрити, да сама по неко цвеће, поврће и воће дигне и однегује. Уједно позвати управе и одборе да одмах набаве најглавније кућарске справе за прање, цеђење, рољање и сушење рубља, справе за спрему јела, за кување и пециво, за чишћење воде, за осветљење, и друго, да се науче, како се тим служи и олакшава посао.

Најпосле и самог плетива, веза и шва што се ради у овој школи мало је, кад се зна, да већина деце то још у нижим разредима основне школе науче. И овог се има дакле радити и више и боље, за то је нужно, да се уведу радничке књижице, да се уписују сви радови и време, кад је који започет и кад је свршен па да се похваљују оне радилице, које више и боље рада нараде.

Уједно да се уведу и штедионичке књижице и да је свака ученица дужна сваког семестра бар по један комад израдити за продају или изигравање, и новац тај да се по такерачу подели и свакој на дотичну књижицу у штедионицу уложи, и да се приликом надгледана школе и те књижице надгледају, и похвале оне ученице које то заслужују: у погледу штедње имају учитељице строго критику водити с ученицама о свима трошковима кућевним и упућивати ученице непрестано на разумну штедљивост, која је уз радљивост главна вредност на женскињи. Најпосле: што се тиче новијих индустријских радова, што се данас и у мушке а особито у женске школе уводе, нужно је, да општина да својој учитељици припомоћи, да оде на једну од оних школа, где се радње те најбоље раде, да виде и науче, па да ону и ову одраслију децу у својим школама уче.

(Свршиће се).

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Виша девојачка школа у Н.-Саду.) Од новаца, што су скупљени у ерском народу на споменик оцу дра Светозара Милетића, било је преостало 700 фр. Одбор за скупљање тих прилога у споразуму са др. Светозаром Милетићем поклонио је ту преосталу своту новца у спомен матере дра Св. Милетића *Теодосије* на фонд ерске више девојачке школе у Н.-Саду. Још је и црквени одбор новосадске општине решио, да у будуће прилаже из општинских прихода годишње по 100 фор. на оснивање истог фонда.

(Школе у Угарској.) По гласу извештаја кр. угар. министра преосвете у Угарској има 15.715 школа. Ове су школе у 10.681 општини и на 318 пуестара. Има још у Угарској 2201 место без школе, али из 1899 места иду деца у суседна села у школу а из 202 места неиду деца ни у какву школу. Од тих школа су: 15.550 основне народне школе; 71 виша народна а 94 грађанске школе. Међу тим школама има 215 државних, 1538 комуналних, а 13.688 вероисповедних. Осим тога има 379 такозваних буцак школа, а то су понајвише у саболчкој, сатмарској и угочанској жупанији. По наставном језику има: 7197 мађарских; 953 немачких; 2848 романских; 1837 словачких; 260 српских; 66 хрватских; 471 руских народних школа. Мешовитих школа са два наставна језика броји се 1969, а са три наставна језика 1.4. Број школске деце 1879. г. износи: 2,114.864. Од ових за свакидашњу школу: 1,507.558, а за повторну: 607.306. Од укупног становништва $15\frac{1}{2}\%$, снада међу обавезне за школу. У школу иде: 1,664.803, а неиде: 470.061. или у $\%$ рачунајући 78.08 иду а 21.92% неиду у школу. Од деце за свакидашњу школу обавезне иде у школу 85% , а од оне за повторну 55% . По полу у основне школе иде 666.621 мушко 590.886 женске, свега: 1.257.507 деце. Повторну школу полази 180.581 мушко, 15584 женске, свега: 336.475 деце. У више народне и грађанске школе иде: 5635 мушких, 5822 женских, свега; 11.457. У приватне заводе иде: 8859 мушких, 10.981 женских, свега: 19.840. У средњим школама било је: 19.524 деце. По вери има школске деце римске вере: 862.808, унијатске: 133.634, православне: 170.728, калвинске: 238.787, луторанске: 156.789, унитарске: 6630, израиљске: 75.427. По народности: 794.915 Мађара, 271.513 Немаца, 205.374 Романа, 263.624 Словака, 36.710 Србаља, 27.076 Хрвата, 45.591 Русака. Најбоље илазе школу деца у мошоњској и торнанској жупанији. У обе иде 96.2% , обавезне деце у школу. Најслабије полазе школу деца у жупанијама солноко-дубокој (44.6%) и у мармарошкој (36.7%) Општине, у којима сва деца иду у школу јесу: Боњхад, Дуна-Патај, Јегар, Ђенђеш, Ј. Ладањ, Кухеђеш, Угарски Стари град (Magyar Óvár), Шопрон, Темишвар, Тренчин и Залаегерсег. Од свију већих општина у Угарској најгоре полазе школу у Старом-Станару. Тамо, на велику жалост и срамоту нашу, само 20% деце школске иду у школу. Ово је у толико жалостније, што су пре 1848. године Станарци скоро сви знали читати, а многи и појати.

(Школе у троједној краљевини.) Приликом последњег за-



WWW.UNILIB.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

седања сабора троједне краљевине изродила се у прорачунском одбору дебата о школама, која је за нас у толико интересантна, што показује, да најодличнији мужеви и у сáмој Хрватској не сматрају садање уређење тамошњих школа за нешто дефинитивно, нити виде, да је исто спасоносно по земљу. Заступник владе др. *Муџић* тужио се на велик број гимназија и препоручивао је реалне гимназије са 4 разреда, грађанске школе, а заст. *Врбанић* подизање обртничких школа. Више се расправљало о управи нар. школа и препарандија. Заст. *Михаловић* тужи се на жупанијске шк. надзорнике и жели, да се надзор народне школе поврати у руке свећеничке, као што је пре било. И заступник владе др. *Муџић* изјавио је, да садања институција шк. надзорника не одговара садањем устројству земље, јер је њих 8, а поджупанија има 20. Влада међутим не може сада већ рећи, какав ће надзор бити у напред. То ће зависити од закључка владине конференције, која ће се одмах по престанку овог заседања држати. Али треба и на то мислити, шта ће се учинити с овим надзорницима. Неки чланови кажу, да се ти надзорници имаду вратити на учитељске столице. Заступник *Стражмир* критизовао је садању наставу. У народној школи уче сељачка деца знаности, не практичне науке; деца се само мозак помутити, а кад сврше, не знају честито ни читати, ни писати ни рачунати. Уче писање, геометрију, економију, земљопис, природопис, историју, још само фали „плес.“ Заст. владе брани сустав, који није крив, већ у првом реду учитељи, затим месни шк. надзорници и жупанијски. И сама је влада опазила, да се уче многе сувишне ствари. Многи су учитељи захтевали помоћне књиге, али је влада то кашње забранила, те упутила учитеље на читанке. Заст. *В. Ђурђевић* напоменуо је, да кад је овај нови школски закон уведен, онда се дигла против њега граја због конфесионалних школа, а том је био крив једино начин, којим су шк. надзорници извађали закон, а исте су подупирале и поджупаније. Закон допушта конфесионалне школе уз комуналне, а многи су поджупани одредили ферманом, да у њиховом подручју не сме бити конфесионалних школа. Пита предстојника наставнога одељења: хоће ли се у преинаци шк. закона обзир узети и на конфесионалне школе. — Заст. владе одговорио је, да би му на то питање било лако одговорити, кад би наше општине биле подељене по конфесијама. Овако је гдекоја општина имала по две школе: комуналну и конфесионалну, али ради превелика трошка спојиле су се обе школе у једну. Нема противности међу обе врете школа, како се то мисли, науке су без

конфесионалног карактера, осим науке вере. Зато је састарано школским књигама, које су штампане латиницом и ћирилицом: где су православни у већини, учи се најпре ћирилица, у противном случају обратно. Наука вере учи се по закону. Хоће ли се силом уведене комуналне школе раставити моћи, то не може рећи. — Заст. *Михаловић* тврди, да су свећеници, премда им по закону припада чланство у мест. шк. одбору, искључени од свакога уплива у школи, а где га желе добити, ту их искључују учитељи. Он остаје код тога, да се укине досадање надзорништво и опет поврати на старо. Биће јефтиније и боље. — Заст. *Мишкаговић* разлаже, да се управо под надзором свећенства почео раздор између свећенства и учитељства. То је управо дало повод новом шк. закону. Требало би гледати пре свега, какви учитељи излазе из препарандије, требало би увести строжији надзор, пак би се онда већ показао успех. Не треба зато мењати систем. — И заст. *Кукуљевевић* држи, да садање надзорништво не одговара својој задаћи. — Није се дошло до никаквог закључка, ма да је било више предлога.

(Скупштина учитеља града Загреб) била је 28. окт. На истој су се искунили сви учитељи и учитељице народних школа у Загребу и *учитељство кр. препарандија*. Међу питањима, што их је влада поднела скупштини, да се о њима изјасни, беше и ово: „Код којих би се предмета могло учевно градиво, прописано досадањом учевном основом за пучке школе, стегнути, да се што више помње узмогне посветити знатнијим предметом.“ Известилац тога питања Мирко Ткалец сматра пре свега учење ћирилице за излишно и дангубно, те је предложио као прву резолуцију: „*Да се на пучких школах неучи ћирилица.*“ То се учинило неопортуним и сâмој загребачкој скупштини, те је решила: „Ћирилица нека се почме у пучких школах учити тек у IV. разреду.“ — Скупштина је прихватила још и предлог учитељице Јамбришакове: „Број учевних ура нека се у пучких школах у обће, а наносе у дјевојачких са здравственога гледишта умањи.“

(*Француски министар просвете*) изразио се недавно приликом раздавања награде о начелима, која га руководе у његовим реформама. Из беседе његове видимо ова места: „Ретка је истина, која је тако опште припозната у напредној педагогици као та, да се детињи дух пре свега образује гледањем предмета, да му нису нужне формуле, него посматрање, не учене апстракције, него стварни појмови, исто као што мало тело не треба узде, него хоће да се покреће, хоће свеж ваздух, хо-



WWW.UNINSA

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

не слободу. — Пре је била школа тавница; данас се озбиљно мисли о том, да је претворимо у баншту. Обилно се снабдева светлошћу и ваздухом, па тежи се да и зидови привлаче и поучавају. Све то тражимо ми за ниже разреде наших лицеја. Ми им све то дајемо. — Водити децу од осам година у теснаце граматике, давати им као главну храну шинраг основа, није ли то толико, као да се враћамо повоју, тавници, није ли то баш противно од оног, што учи искуство, истина, здрав разум? — Ми се опет враћамо здравом разуму. Ми живимо у вери, да у оном сретном добу, у ком се омладина отвара животу у њеној паравној безазлености, у чежњи да што научи, у пуној свежињи њених растећих подобности — да ту мора рад да буде забава, а учење цватња. Због тог долази код нас стварна настава пред деклинацијом, паравна логика пред граматичком логиком, елементарна физика и умни рачун пред апстрактним правилима и синтаксом мртвих језика, јер смо уверени, да тим по-
вием путем у исто време освајамо дух деце и срце матера.“

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

39. *Читанка за други разред српске народне школе* одобрена од црквено-народног школског савета. У Н.-Саду, издање штампарије А. Пајевића 1880. Цена 24 новчића.

Један од најважнијих послова народне школе је учење читања и вештање у правилном, течно, разумљивом и лепом читању. Читање је данашњим даном нужно постало људма свакога реда и свакога стања, јер њиме се могу најлакше набављати користна знања и упутства за живот, и читањем човек сам себе може учити и усавршавати док год је жив. За вештање у читању нужне су ваљане читанке за народне школе, које ће деци послужити још и за сабирање корисних знања за образовање разума, оплемењење срца и управљање воље на добро, за путоказ у правилном говору и писању на матерњем језику, в које ће у маломе сачињавати дечију прву библиотеку, те побуђивати у њима вољу за читањем и даљим самообразовањем посредством ваљаних књига и листова.

Ми досада неимадосмо на овој страни читанака, за које би се могло казати, да су у сваком погледу ваљане. Читанке покојног епископа Платона биле су преведене с немачког и написане језиком, који се одавна већ у књижевности неупотребљује. Такозване Будимске читанке имају у себи предмета и израза што за децу нису, и местимице у опречи стоје са мо-

ралом и естетиком; те стога се с њима морало и мора у школама доста злоупатити.

С тога с радошћу поздрављамо ову нову србску читанку за други разред, која је, као што се поуздано мисли, из пера нашег првог србског педагога и обновитеља школа наших Дра Ђ. Натопевића потекла, и која и по богатом садржају свом и лепом распореду, и по простом слогу и чистом и правилном језику, подпуно одговара потребама православне србске народне школе и васпитању младежи наше у духу свете вере, благонравности, и миле наше народности.

Богати садржај ове читанке расположен је на дванајест одсека. За основу поделе служи очигледна настава у нижим разредима народне школе, по томе ће се свагда моћи најпре дотични предмети из очигледне наставе с децом предузимати а затим у свези са овом наставом сходни предмети из читанке за читање, разумевање и меморирање употребљавати. Деца ће се дакле у читању већбати на оним предметима, који су им из очигледне наставе већ добро познати, те ће им садржај прочитаних предмета много милији бити и за образовање ума и срца, као и за правилност у изразу и лепом говору моћи ће им читање то, у толико већма служити.

Држимо да би ради лакшега прегледа ваљало, да се у другом издању у самом тексту читанке означи обашка сваки одсек, и да се и сами предмети у сваком одсеку а и у садржају такође означе; јер без тога је деци тешко наћи, кад им се што зада преко реда да читају.

Први одсек читанке ваљало би да добије наслов: „Школа и црква.“ Одсек се тај налази од 1—25. стране у читанци овој. У њему се уз призив за помоћ Божију садрже лене расправе о школи и шта се у школи учи и ради; о добром ђаку, кога учитељ воли; о узроцима зашто се иде у школу; зашто се учи и како ваља учити; (од 1—7.) даље излажу се школски закони (стр. 9.), које треба деца слушањем и читањем да науче и да их за правило живота и владања узму; красне молитве пре и после учења (стр. 6. и 9.) служе за буђење и неговање чувства побожности у млађаним срцима невине дечице; песмица: „Хајд у школу!“ (стр. 4.) буди у деце вољу школи и љубав учитељу; прича под насловом: „Кушање“, буди у деце осећање дужности ђачке, а мудра изречења о знању (8) у језгровитим речма представљају деци важност школе и учења. Затим долазе описи дечијих учила и упутства за употребљење ових; описи школске дворане, школских учила и намештаја, школске куће, и дво-

ришта, а свуда се напомиње шта се има где радити и како се имају ту ученици владати (од 9—17. стр.). Затим (од 16—25.) долази опис цркве; упутство за владање у цркви; поуке о достојном светковању недеље и о празницима, о „отцевима“ и „материцама,“ и три народне песмице о Божићу.

У првој песмици ваљало би за избећи неприлике, да се други стих измене овако: „*Носи сува злата,*“ а у трећој песмици трећи стих овако: „И по њиме три свезчице цвећа.“ Разумнији родитељи и на дому тако дају ове песме учити, а у школи би се то свакојако морало само овако а не другчије читати и учити. — Особито је високим хришћанским духом задахнут опис порте и гробља, са буђењем наде на вечни живот, а томе су опису још придодате и две лепе народне песмице о праведном суду Божијем. (24.) Цео одсек завршују осам загонетака о училима и о цркви.

Други одсек могао би добити наслов: „Деца и родитељи.“ У њему се (од 25—48. стране) садржи богато градиво за унутарње посматрање, за образовање свести и унутарњег чула, за упознавање одношаја дечијег према родитељима, браћи и сестрама, друговима и другима људма. То је управо елементарна и најбоља етика за овако малу децу, а уједно и најзгоднији путоказ за учитеље и родитеље, како им ваља с децом поступати и каква начела деци из ране младости у нарав уливати. Срећна ће бити од сада деца наша, ако им учитељи буду хтели и умели света начела што су у овом одсеку брижљиво сакупљена и изложена, с вољом и одушевљењем у млађану душу њихову уливати. Најглавнији су предмети у овом одсеку: „Деца и родитељи. Како се брину родитељи? (стр. 26.) Како учине деца радост родитељима; браћа и сестре (28. и 29.); старешине и млађи; деца и млађи (31.).“

У првом делу овог одсека су по избор лепе приповедчице, као: Болна мајка (26.); захвално дете; добри син (27.); добра сестра (29.); учтиви и неучтиви (32.); буди послушан; мило дете; свети Никола (33. и 34.); из „Школског Листа“ 1859. три поздравља од П. Деспотовића (28.); две народне песмице о сестри и брату, и три краљичке песме (стр. 30.). — Народна песма „Мајка св. Петра“ (35.), по мњењу мом, никако се не би смела у читанци налазити, нити деци за учење задавати. Њу би дакле ваљало свакојако и из ове читанке изоставити. На против врло су добро стављена: Дела милости и науке из св. писма (стр. 35. и 36.), као и песма „Завет,“ коју је много боље по овом тексту читати и певати, него по досадањем у будимској читанци III.

У другом делу овога одсека најпре су стављене: Две највеће заповеди и нова заповед, а затим 15 моралних приповедака, од којих су многе из пређашњих букварова и читанака и из бисера и драгог камена пренешене, као: Будите мирољубиви; не свађајте се; две козе; говори истину; не лажи; ко вара зло прође; држите своју реч; лупеж, два циганчета, чворак; Бог све види. А друге су нове, као: Бежи од рђава друштва (40.); ко краде зло прође (41.); крадена јаја (42.); котарица јабука (45). Неке су од ових приповедака двоструке, са представом два сродна догађаја, од којих у једној се о мушком, а у другој о женском детету нешто приповеда, а у свима су очигледно представљене најкорисније поуке, које ће децу од зла чувати а на добро уцућивати, и које ће им највеће благо у животу бити.

Одсек се овај завршује са три низа одабраних по азбучном реду сложених пословица, за учење и писање.

Трећи одсек садржи у себи поуке о човеку. Он се простире од 49—73. стране. Наслов би за овај одсек могао бити: „Човек.“ — У првом чланку овога одсека последња тачка чини нам се да није правилно изведена; јер обличје Божије у човеку—по науци св. цркве наше,— не састоји се у лепоти лица, него у врлинама срца и душе и у светости воље и богоподобности којој човек може тежити, и у способности умној за примање највиших истина о Богу и о вечном спасењу: (види страни катихизис и кратки катихизис стр. 7.). У чланку: створ човечији (стр. 49.), подкрала се ваљда случајно правонасна погрешка: „у људском телу“ место „у људском телу.“ — Иначе је и овај одсек пуи прекрасне поуке за децу. Из њега се упознају деца са човечијим телом и овога деловима и употребљењем и са најглавнијим правилима за чување здравља много боље него из других мени познатих наших и туђих читанака; види се да је вештак и зналац науке о човеку и познавалац природе дечије ово написао; стихови нашег најславнијег песника Змаја Јована Јовановића пред описима: Очи, ухо, уста (51., 53., 55.); нитања (57.) и срце (59); дају овом одсеку живот и особиту васпитну снагу а сходне заговетке (53. и 56.) бистре разум и оштроумље дечије.

Приповедака: „Здравље је највеће благо“ (стр. 60) очигледно нам пред очи ставља истину свога наслова, а одмах затим долазе најважније лекције из дијететике, које би ваљало не само деца да проучавају, него и учитељи и други одрасли људи, и ваљало би да о њима често свештеници у цркви, а лекари

на јавним популарним селима и иначе сваком приликом народу казују. Такви извртни дијететични чланци су: Ваздух је извор животу (61); храна, млеко, жита и хлеб; вариво, воће и поврће; добра и хрђава храна; вода и друго пиће; рад и игра (од 61—70.) „а за објашњење ових по живот и здравље важних правила служе приповеднице „Посно јело“ (62); Не лакоми се (66); Кад си загрејан чувај се хладноће. — Одсек се завршује с препоруком различитих радња и заната људских коме су придодате две песме под насловом: „Млади занатлија“ (70 и 71) и са поуком о одмору и спавању (стр: 72) којој су придодате две народне песмице о санку и неколико побожних народних молитвица за децу пре спавања.

(Свршиће се.)

Р А З И Ц И.

(*Саборски одбор*) сазван је за 24. нов. у Карловце.

(*Парастос пок. епископу Платону*.) који платонеумски одбор сваке године приређује, обдржаван је ове године 16. нов. у овд. св. Ђурђевској цркви. Чинопдјелствоваху г. прота са четири свештеника и ђаконом, а беседу у спомен покојнику говорио је катихета учитељске школе г. Ђ. Петровић. На парастосу присуствоваху сви учитељи и ученици учитељске школе.

(*Књижевност.*) Изишао је из штампе: „Извештај о српским народним школама и о вишој девојачкој школи српске православне црквене општине сомборске за 1879/80. школ. годину. Саставио Никола Ђ. Вукићевић школски управитељ. Издала православна срп. црквена општина Сомборска. Сомбор, штампарија Ф. Битермана.“ Велика 8¹ с. 67. — Као прилог 46. броју „Јавора“ изишла је у ноте стављена песма „Светозару Милетићу 15. новембра 1879.“ од Змаја Јовановића, а компонована од младога нашег уметника Јосифа Маринковића. Г. Маринковића познаваће многи наши читаоци, пошто је исти пре свога ступања у прашку конзерваторију свршио у Сомбору учитељску школу, где је оспособљен за нар. учитеља. — У новембарској свесци часописа „Paedagogium“, што га у Бечу издаје Дитес, почео је да излази под насловом „Das Schulwesen Montenegro's“ већи чланак од проф. дра Е. Шацмајера из Трета о црногорским школама. Исти дише топлим пријатељством и правдом према Црној Гори, што као реткоет у немачкој журналистици радо бележимо. У поменутој свесци преведена су дословно правила, што их је пок. Милан Костић саставио за црногорске школе.

Издаје и уређење: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ

За учитеља у Леском изабран је Лујан Стакл, у Црној Води Ваг Јанеар Стакл, а у Великом Таџу Павло Војановић. Српш. приправника Катрина Јанковића постављена је за пр. учитељицу у Шатринци. Милан Чобановић изабран је за учитеља у Осекы.

Г. Ђуру-Ђурић учитељу у Праквјани. Ист се шаде рејовно праск-вичкој школи у которском накету. Ако који број не уде, треба га оуках рекламвати. Ипак Вам шадемо бројеве, за које кажете да их нисте уобили. ан Вам препорукујеко, да у будуће бирате научн писанја, који више доди-кује учитељу.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ

16. октобра преминуо је у Требињу у Хрватској *Дого Журић*, бивши катихета на државној приправници у Петрињи. Покојника хваге као врџна српска родољуба. — 29. октобра преставио се после дужет боловања приправник III. разреда учитељске школе у Сомбору *Сиса Мунк*. Умаро је код своје ку-ће у Сомбору. Покојник је пре но што је ступио у приправ-ницу европско гимназију и неколико испит зрелости. На ону изговорно му је бееју приправник Ђорђе Алексијевић. — У Требињу у Херцеговини преминуо је *Вучко Топић*, сепан по неволи, али будуће свести. Пела његова тековина састојага се из 14 наполеонџора; отуђа је у својој поседујој опоруци оста-вио 12 наполеонџора фонду српске народне школе у Требињу, а 2 учитељу и ученицима, да га изпрате до гроба. Овај се-пап био је јакме достојан потомак неумрлог Филипа Вишница!

Н Е К Р О И О Р

чувати српском народу.

у ме, да ће се залуќбина великот народног роботвора ипак са-степеном еју, да донесе нову прејуду. Тако има сад најек-какме поседују реч, оборио је те прејуде и вратио је акта прво-другостепеном ејуа. Али касациони еју, који је имао у том да знато нашим читаоцима (в. бр. 6. и 11.) прејудама прво-и ваљност.

(*Тестамент Иање Коарича*) уништен је као што је по-

у име обдарених ученика и ученица изрече овим јавну зах-урави је пријатна дужност, да г. К. Вејрићу на његовом дару фор, да их разјегли међу нађиромаџиније ученике и ученице. као на јан свога патрона дивани приправници у Сомбору б не јер. школе у Сомбору преао је на св. Арханђела Михаила (*Како се саати прено име*) Г. Коста Верић, учитељ ви-